

دانشگاه پیام نور
مرکز فسا

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته الهیات و معارف اسلامی
گروه علوم قرآن و حدیث

عنوان:

آداب سخن گفتن در قرآن کریم باتکیه بر مباحث اخلاقی

استاد راهنما :

دکتر علی طهماسبی

استاد مشاور :

دکتر محسن مکارم شیرازی

نگارنده:

علی جعفری

دی ماه ۱۳۹۵

چکیده

سخن گفتن و ارتباط زبانی، از جمله برترین استعدادها و توانایی‌های خدادادی بشر، اصلی‌ترین وسیله ارتباط بین انسان‌ها و طبیعی‌ترین راه بیان و انتقال اندیشه و مقاصد اوست. خداوند در قرآن کریم از آن به عنوان یک نعمت بزرگ در کنار تعلیم قرآن و آفرینش انسان یاد کرده است: «الرَّحْمَنُ * عَلَّمَ الْقُرْآنَ * خَلَقَ الْإِنْسَانَ * عَلَّمَهُ الْبَيَانَ» (الرحمن: ۱-۴). خداوند رحمن، قرآن را تعلیم فرمود، انسان را آفرید، و به او بیان را تعلیم کرد. و در آیه شریفه «وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ» (بلد: ۹) زبان، که ابزار سخن گفتن است، از نعمت‌های خداوندی شمرده شده است. که مانند توانایی‌های دیگر او، هم می‌تواند در مسیر صحیح و هم در مسیر باطل به کار گرفته شود. خداوند متعال در آیات متعدد علاوه بر تأکید بر نعمت سخن، به چگونگی سخن گفتن نیز پرداخته و چارچوب‌های سخن نیکورا بیان کرده است. روایات فراوانی هم وجود دارد که همگی حاکی از اهمیت فوق‌العاده سخن نیکو و نقش آن در اصلاح اخلاق و تهذیب نفوس انسانی است و تلاش علمای اخلاق، در معرفی گناهان زبان نیز اهمیت این موضوع را نشان می‌دهد. هدف از انجام این تحقیق تبیین روش قرآن در سخن گفتن باتکیه بر آیات قرآن و ابراز چگونگی بیان و سخن خداوند متعال نسبت به مخاطبان اعم از مسلمان و غیرمسلمان می‌باشد. این پایان نامه با رویکرد نظری در صدد تبیین دیدگاه قرآن درباره سخن گفتن با بررسی آیات و مخاطبین آنها، اقوال مفسرین و تکیه بر آرای دانشمندان لغت شناس است. روش تحقیق در این پژوهش به صورت کتابخانه‌ای و تحلیل محتوای منابع در دسترس بوده است. اهمیت ادب در گفتار، معیارهای ارزشی گفتار، ویژگی‌های سخن خوب، جنبه‌های روان‌شناختی و تربیتی سخن، تعابیر قرآن درباره سخن نیکو، شیوه‌های سخن با افراد مختلف، آداب گفتگو در قرآن، سکوت و توجه به خاموشی، آفات زبان و... از مهمترین عناوین یافته‌های تحقیق می‌باشد

کلید واژه‌ها: قرآن کریم _ آداب _ سخن گفتن _ گفتگو

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه
چکیده.....	۱
فصل اول(کلیات تحقیق).....	۲
۱-۱-مقدمه.....	۳
۲-۱- بیان مساله.....	۵
۳-۱- اهمیت موضوع.....	۶
۴-۱- اهداف تحقیق.....	۶
۴-۱-۱-هدف اصلی.....	۶
۴-۲-اهداف فرعی.....	۶
۵-۱-کاربردهای متصور از تحقیق و مراجع استفاده کننده از نتیجه پایان نامه.....	۷
۶-۱- جنبه نوآوری و جدید بودن.....	۷
۷-۱- سوال ها و فرضیه ها.....	۷
فصل دوم (مبانی نظری و پیشینه تحقیق).....	۱۱
۱-۲- مقدمه.....	۱۲
۲-۲- پیشینه تحقیق.....	۱۲
۲-۲-۱-تحقیقات داخلی.....	۱۲
۲-۲-۲-نقدتحقیقات داخلی.....	۱۴
۲-۲-۳-تحقیقات خارجی.....	۱۶
۲-۲-۴-نقد تحقیقات خارجی.....	۱۶
۳-۲- مبانی نظری تحقیق.....	۱۶
۳-۱-۳-۲- مروری بر نظریه ها.....	۱۶
۳-۱-۳-۲-۱- اصل سکوت است یا اصل کلام و سخن گفتن؟.....	۱۸
۳-۱-۳-۲-۲- سکوت بهتر است یا سخن گفتن؟.....	۱۸
۳-۱-۳-۲-۳- سکوت در آیات قرآن مجید.....	۲۰
۳-۱-۳-۲-۴- تفاوت «صمت» و «سکوت».....	۲۱
۳-۲-۴- تعریف مفاهیم.....	۲۳
۳-۲-۴-۱-واژه قرآن.....	۲۳
۳-۲-۴-۲- ادب در لغت.....	۲۵
۳-۲-۴-۳- ادب در اصطلاح.....	۲۶
۳-۲-۴-۴- سخن گفتن.....	۲۷
۳-۲-۴-۵-گفتگو.....	۲۷

۲۷	۲-۳-۴-۶- واژه کلام.....
۲۹	فصل سوم(روش تحقیق).....
۳۰	۳-۱- مقدمه.....
۳۰	۳-۲- روش تحقیق.....
۳۰	۳-۳- شیوه ها و ابزارهای گرد آوری اطلاعات.....
۳۱	فصل چهارم (یافته های تحقیق).....
۳۲	عناوین بخشهای فصل ۴.....
۳۳	۴-۱- بخش اول(اهمیت ادب در گفتار).....
۳۳	۴-۱-۱- مقدمه.....
۳۶	۴-۱-۲- اهمیت سخن.....
۳۶	۴-۱-۳- اوج ادب در گفتار.....
۳۷	۴-۱-۴- مراقبت بر سخنان انسان توسط فرشتگان الهی.....
۳۹	۴-۲- بخش دوم (معیارهای ارزشی گفتار).....
۳۹	۴-۲-۱- مقدمه.....
۳۹	۴-۲-۲- عقلانیت و اندیشیدن.....
۳۹	۴-۲-۳- علم و آگاهی.....
۴۰	۴-۲-۴- عمل.....
۴۰	۴-۲-۵- حق و استوار.....
۴۰	۴-۲-۶- رعایت ادب.....
۴۱	۴-۳- بخش سوم (ویژگی های سخن خوب از نگاه قرآن).....
۴۱	۴-۳-۱- مقدمه.....
۴۱	۴-۳-۲- شیرینی و شیوایی گفتار.....
۴۱	۴-۳-۳- نیک گفتاری از منظر قرآن.....
۴۱	۴-۳-۳-۱- آگاهانه سخن بگوییم.....
۴۱	۴-۳-۳-۲- نرم و ملایم سخن بگوییم.....
۴۲	۴-۳-۳-۳- گفتار خود را با عمل همراه کنیم.....
۴۲	۴-۳-۳-۴- منصفانه سخن بگوییم.....
۴۲	۴-۳-۳-۵- بر طبق حق و استوار سخن بگوییم.....
۴۲	۴-۳-۳-۶- به آسانی و مهربانی سخن بگوییم.....
۴۳	۴-۳-۳-۷- بلیغ و رسا سخن بگوییم.....
۴۳	۴-۳-۳-۸- فصیح سخن بگوییم.....
۴۳	۴-۳-۳-۹- به طرز نیکو سخن بگوییم.....

- ۴۳..... ۱۰-۳-۳-۴ - بهترین کلمات را انتخاب کنیم.....
- ۴۳..... ۱۱-۳-۳-۴ - بطرز شایسته سخن بگوییم.....
- ۴۴..... ۱۲-۳-۳-۴ - کریمانه سخن بگوییم.....
- ۴۴..... ۱۳-۳-۳-۴ - پاکیزه سخن بگوییم.....
- ۴۴..... ۱۴-۳-۳-۴ - سعی کنیم در سخنان خود مردم را به سوی خداوند دعوت کنیم.....
- ۴۵..... ۱۵-۳-۳-۴ - عرفی و شیوایی سخن بگوییم.....
- ۴۶..... ۱۶-۳-۳-۴ - متین گویی.....
- ۴۶..... ۱۷-۳-۳-۴ - دوری از ستیز و تعصب.....
- ۴۶..... ۱۸-۳-۳-۴ - زمینه‌های تأثیر سخن.....
- ۴۶..... ۱۹-۳-۳-۴ - آراسته‌گویی.....
- ۴۷..... ۲۰-۳-۳-۴ - استدلال.....
- ۴۷..... ۲۱-۳-۳-۴ - استواری سخن.....
- ۴۷..... ۲۲-۳-۳-۴ - امانتداری.....
- ۴۸..... ۲۳-۳-۳-۴ - بلاغت.....
- ۴۹..... ۲۴-۳-۳-۴ - تکرار.....
- ۴۹..... ۲۵-۳-۳-۴ - جدال احسن.....
- ۵۰..... ۲۶-۳-۳-۴ - خیرخواهی.....
- ۵۰..... ۲۷-۳-۳-۴ - ساده‌گویی.....
- ۵۱..... ۲۸-۳-۳-۴ - طنّازی.....
- ۵۱..... ۲۹-۳-۳-۴ - عالمانه بودن.....
- ۵۱..... ۳۰-۳-۳-۴ - فصاحت.....
- ۵۲..... ۳۱-۳-۳-۴ - موعظه.....
- ۵۲..... ۳۲-۳-۳-۴ - نرمی سخن.....
- ۵۲..... ۳۳-۳-۳-۴ - نیکی سخن.....
- ۵۳..... ۳۴-۳-۳-۴ - موانع تأثیر سخن.....
- ۵۳..... ۳۵-۳-۳-۴ - استکبار.....
- ۵۴..... ۳۶-۳-۳-۴ - ختم قلب.....
- ۵۴..... ۳۷-۳-۳-۴ - دنیاطلبی.....
- ۵۵..... ۳۸-۳-۳-۴ - طغیانگری.....
- ۵۵..... ۳۹-۳-۳-۴ - نارسایی بیان.....
- ۵۵..... ۴۰-۳-۳-۴ - کیفیت سخن.....
- ۵۵..... ۴۱-۳-۳-۴ - سخن تمسخرآمیز.....

۵۶ سخن شاعرانه..... ۲-۶-۳-۴
۵۶ سخن عادلانه..... ۳-۶-۳-۴
۵۶ سخن عالمانه..... ۴-۶-۳-۴
۵۷ سخن کاهنانه..... ۵-۶-۳-۴
۵۸ سخن گرانبها..... ۶-۶-۳-۴
۵۸ سخن لطیف..... ۷-۶-۳-۴
۵۸ سخن نرم..... ۸-۶-۳-۴
۵۹ سخن نیکو..... ۹-۶-۳-۴
۶۰ بخش چهارم(جنبه های روان شناختی و تربیتی سخن گفتن)..... ۴-۴
۶۰ ۱-۴-۴-۴ مقدمه.....
۶۰ ۲-۴-۴-۴ نظر روان شناسان درباره سخن گفتن.....
۶۰ ۱-۲-۴-۴ دکتر شهین اولیایی زند.....
۶۱ ۲-۲-۴-۴ دکتر سید مهدی میرشفا.....
۶۲ ۳-۴-۴-۴ راه های افزایش مهارت های غیر کلامی.....
۶۴ ۵-۴-۴-۴ بخش پنجم(تعبیر قرآن درباره سخن نیکو و آثار آن).....
۶۴ ۱-۵-۴-۴ مقدمه.....
۶۴ ۲-۵-۴-۴ تعبیر قرآن.....
۶۴ ۱-۲-۵-۴ قول معروف.....
۶۶ ۲-۲-۵-۴ قول حسن.....
۶۶ ۳-۲-۵-۴ قول أحسن.....
۶۸ ۴-۲-۵-۴ قول سدید.....
۷۲ ۵-۲-۵-۴ قول کریم.....
۷۳ ۶-۲-۵-۴ قول زور.....
۷۵ ۷-۲-۵-۴ قول عدل.....
۷۶ ۸-۲-۵-۴ قول صدق.....
۷۶ ۹-۲-۵-۴ قول کین.....
۷۸ ۱۰-۲-۵-۴ قول میسور.....
۷۹ ۱۱-۲-۵-۴ قول بلیغ.....
۷۹ ۱۲-۲-۵-۴ قول طیب.....
۸۰ ۱۳-۲-۵-۴ قول حق.....
۸۰ ۱۴-۲-۵-۴ قول آمن(قول همراه باایمان).....
۸۰ ۳-۵-۴-۴ آثار سخن نیکو.....

- ۸۲..... نتیجه گیری بحث..... ۴-۵-۴
- ۸۳..... بخش ششم (شیوه های سخن با افراد مختلف)..... ۶-۴
- ۸۳..... مقدمه..... ۱-۶-۴
- ۸۳..... گفتار مؤمنان با یکدیگر..... ۲-۶-۴
- ۸۳..... سخن گفتن با پدر و مادر..... ۳-۶-۴
- ۸۴..... سخن گفتن با فرزندان..... ۴-۶-۴
- ۸۵..... گفتار مسئولان..... ۵-۶-۴
- ۸۵..... سخن گفتن شاگرد و استاد با یکدیگر..... ۶-۶-۴
- ۸۵..... شیوه های سخن گفتن شاگرد با استاد..... ۱-۶-۶-۴
- ۸۶..... شیوه ی سخن گفتن استاد با شاگرد..... ۲-۶-۶-۴
- ۸۶..... شیوه ی سخن گفتن زنان با نامحرمان..... ۷-۶-۴
- ۸۷..... گفتگو با کافران منکر معاد..... ۸-۶-۴
- ۸۷..... گفتگو با اهل کتاب..... ۹-۶-۴
- ۸۷..... گفتگو با منافقان..... ۱۰-۶-۴
- ۸۷..... گفتگو با ملحدان..... ۱۱-۶-۴
- ۸۹..... گفتگو با گناه کاران مسلمان..... ۱۲-۶-۴
- ۹۰..... بخش هفتم - آداب گفتگو در قرآن کریم (رهنمودهای گفتاری)..... ۷-۴
- ۹۰..... مقدمه..... ۱-۷-۴
- ۹۰..... رهنمودهای گفتاری..... ۲-۷-۴
- ۹۰..... شروع کارها با نام خدا..... ۱-۲-۷-۴
- ۹۱..... زیباترین شکل بروز ادب..... ۲-۲-۷-۴
- ۹۲..... آهسته صحبت کردن و سخن گفتن با آرامش..... ۳-۲-۷-۴
- ۹۳..... تعلیق کارها به مشیت خدا و گفتن انشاءالله در سخن..... ۴-۲-۷-۴
- ۹۴..... بیان سخن نیکو..... ۵-۲-۷-۴
- ۹۴..... پرهیز از بیهوده گویی..... ۶-۲-۷-۴
- ۹۵..... فصاحت کلام..... ۷-۲-۷-۴
- ۹۵..... بلاغت کلام..... ۸-۲-۷-۴
- ۹۶..... لینت سخن و ملایمت در سخن گفتن با دیگران..... ۹-۲-۷-۴
- ۹۶..... سدید بودن کلام..... ۱۰-۲-۷-۴
- ۹۶..... میسور بودن کلام..... ۱۱-۲-۷-۴
- ۹۷..... عدم لغوگویی..... ۱۲-۲-۷-۴
- ۹۸..... بیان سخن معروف..... ۱۳-۲-۷-۴

- ۹۸.....۴-۷-۲-۱۴- حسن مطلع و حسن ختام.....
- ۹۸.....۴-۷-۲-۱۵- کریم بودن کلام.....
- ۹۹.....۴-۷-۲-۱۶- استفاده از واژه های سالم.....
- ۹۹.....۴-۷-۲-۱۷- آهنگ ملایم.....
- ۹۹.....۴-۷-۲-۱۸- تشریفات در کلام.....
- ۱۰۰.....۴-۷-۲-۱۹- توجه کردن به طرف مکالمه.....
- ۱۰۰.....۴-۷-۲-۲۰- گفتگو به صورت نجوی نباشد.....
- ۱۰۱.....۴-۷-۲-۲۱- سخن به صورت جدل نباشد.....
- ۱۰۱.....۴-۷-۲-۲۲- عدالت در گفتار.....
- ۱۰۱.....۴-۷-۲-۲۳- اجتناب از بدگویی.....
- ۱۰۲.....۴-۷-۲-۲۴- تسبیح و تنزیه خدا، از آداب سخن گفتن.....
- ۱۰۲.....۴-۷-۲-۲۵- عفت کلام و لزوم رعایت عفت کلام در سخن به خصوص هنگام بیان مسائل جنسی.....
- ۱۰۳.....۴-۷-۲-۲۶- ملایمت در سخن گفتن با دیگران، از توصیه های خداوند.....
- ۱۰۳.....۴-۷-۲-۲۷- اجتناب از سخن دروغ.....
- ۱۰۴.....۴-۷-۲-۲۸- اعتدال در سخن و دوری از فریاد.....
- ۱۰۴.....۴-۷-۲-۲۹- ناپسندی پرخاش در سخن و دوری از بدزبانی و زشت گویی.....
- ۱۰۴.....۴-۷-۲-۳۰- سخن گفتن با فریاد، نشانه بی ادبی انسان.....
- ۱۰۴.....۴-۷-۲-۳۱- گفتار شایسته.....
- ۱۰۵.....۴-۷-۲-۳۲- پرهیز از سخن گفتن بدون عمل.....
- ۱۰۶.....۴-۷-۲-۳۳- ثبت سخنان انسان.....
- ۱۰۶.....۴-۷-۲-۳۴- سخنان انسان باید مزین به صفات خوب و پسندیده باشد.....
- ۱۰۷.....۴-۷-۲-۳۵- یاد ربوبیت خدا، از آداب سخن گفتن با او.....
- ۱۰۷.....۴-۷-۲-۳۶- محتوای سخن از امراض و بیماری های اخلاقی پاک باشد.....
- ۱۰۷.....۴-۷-۲-۳۷- سخن باید واقعی و یقینی و همراه با تحقیق باشد.....
- ۱۰۷.....۴-۷-۲-۳۸- کلام باید طیب و طاهر باشد.....
- ۱۰۸.....۴-۷-۲-۳۹- سنجیده بودن سخن.....
- ۱۰۸.....۴-۷-۲-۴۰- به جا بودن گفتار.....
- ۱۰۹.....۴-۷-۲-۴۱- سخن عشوه گرانه ممنوع است.....
- ۱۰۹.....۴-۷-۲-۴۲- نگاه کردن به سخن نه گوینده آن.....
- ۱۰۹.....۴-۷-۲-۴۳- پیروی از علم.....
- ۱۰۹.....۴-۷-۲-۴۴- شروع از نقاط مشترک.....
- ۱۱۰.....۴-۷-۲-۴۵- تسلیم در برابر حقیقت.....

- ۱۱۰-۴-۷-۲-۴۶- گوش فرادادن به سخنان مخالف.....
- ۱۱۰-۴-۷-۲-۴۷- حق هرچیز را مراعات کردن.....
- ۱۱۱-۴-۷-۲-۴۸- استمداد از خدا و قرآن درسخن گفتن.....
- ۱۱۱-۴-۷-۲-۴۹- راستی.....
- ۱۱۱-۴-۷-۲-۵۰- عدم اتهام به نیت افراد.....
- ۱۱۲-۴-۷-۲-۵۱- فرصت دادن به طرف مقابل.....
- ۱۱۲-۴-۷-۲-۵۲- التزام به اصطلاحات شرعی واصطلاحات دیگر.....
- ۱۱۳-۴-۷-۲-۵۳- عرضه صحیح سخن.....
- ۱۱۳-۴-۷-۲-۵۴- خویشتن داری وداشتن صبر وآرامش.....
- ۱۱۴-۴-۷-۲-۵۵- رفق ومدارا باطرف مقابل.....
- ۱۱۵-۴-۷-۲-۵۶- حکم به ظاهرافراد درسخن گفتن.....
- ۱۱۵-۴-۷-۲-۵۷- سخن وگفتگو درقالب پرسش.....
- ۱۱۵-۴-۷-۲-۵۸- در صورت امکان بیان گفتار به صورت داستان.....
- ۱۱۶-۴-۷-۲-۵۹- لزوم ملاطفت با والدین، هنگام سخن با آنان.....
- ۱۱۶-۴-۷-۲-۶۰- امتناع از سخن گفتن دربرخی از موارد.....
- ۱۱۷-۴-۷-۲-۶۱- سخنان را بشنوید اما به بهترینش عمل کنید.....
- ۱۱۷-۴-۷-۲-۶۲- وقتی سوار مرکب می شوید، این آیه راخوانید.....
- ۱۱۷-۴-۷-۲-۶۳- عدم اهانت و تحقیر.....
- ۱۱۸-۴-۷-۲-۶۴- پرهیز از اشاعه فحشا.....
- ۱۱۸-۴-۷-۲-۶۵- با همه اقشار خوب سخن بگوییم،نه تنها باافراد وگروه های خاص.....
- ۱۱۸-۴-۷-۲-۶۶- درگفتارهیچ گونه لغو وباطلی نباشد.....
- ۱۱۸-۴-۷-۲-۶۷- درباره سخنانی مهم (نبا) که به دستتان می رسد تحقیق کنید.....
- ۱۱۸-۴-۷-۲-۶۸- لزوم اجتناب از بدزبانی و زشت گویی، هنگام سخن گفتن.....
- ۱۱۹-۴-۷-۲-۶۹- درگفتگو می توان به مکان آن وحرکات نمایشی درآن نیز توجه کرد.....
- ۱۱۹-۴-۷-۲-۷۰- درسخن گفتن می توانید مستکبران را تحقیر کنید.....
- ۱۱۹-۴-۷-۲-۷۱- استفاده ازآرایه هاوفنون ادبی همچون: تمثیل،تسجیع،ترصیع و.....
- ۱۲۰-۴-۷-۲-۷۲- دربحث وگفتگو از نمونه های عینی استفاده کنیم.....
- ۱۲۰-۴-۷-۲-۷۳- درسخن ابتدا راه حق رایبان وسپس از مخالفان حق انتقاد کنید.....
- ۱۲۰-۴-۷-۲-۷۴- یکی از آداب سخن گفتن موعظه کردن است.....
- ۱۲۰-۴-۷-۲-۷۵- موعظه را از نزدیکانمان شروع کنیم.....
- ۱۲۰-۴-۷-۲-۷۶- درموعظه برای هرسفارشی نام مخاطب راتکرارکنیم.....
- ۱۲۰-۴-۷-۲-۷۷- درسخن گفتن هرکس زحمت بیشتر می کشد،بایدنامش جداگانه برده شود.....

- ۱۲۱-۷-۲-۷۸- در سخن گفتن امر به معروف و نهی از منکر کنید.....
- ۱۲۱-۷-۲-۷۹- جدال منطقی نیکوست.....
- ۱۲۱-۷-۲-۸۰- سپاس خدا را بر زبان آوریم.....
- ۱۲۱-۷-۲-۸۱- در بیان حقیقت، قاطعیت و صراحت داشته باشیم.....
- ۱۲۱-۷-۲-۸۲- برای پدر و مادر خود دعا کنید.....
- ۱۲۱-۷-۲-۸۳- در قیامت کسانی مورد شفاعت قرار میگیرند که خداوند از گفتارشان راضی باشد.....
- ۱۲۱-۷-۲-۸۴- آغاز کلام با خبر خوش.....
- ۱۲۲-۷-۲-۸۵- اگر چیزی را نمی دانید، به صراحت بگویید نمی دانم.....
- ۱۲۲-۷-۲-۸۶- به همه سخن ها جواب ندهید.....
- ۱۲۲-۷-۲-۸۷- فرستادن صلوات.....
- ۱۲۳-۸-۸- بخش هشتم (سکوت و توجه به خاموشی).....
- ۱۲۳-۸-۱- سکوت در لغت.....
- ۱۲۳-۸-۲- فوائد سکوت و خاموشی در روایات.....
- ۱۲۴-۸-۳- آثار سکوت در آیات قرآن مجید.....
- ۱۲۴-۸-۳-۱- عدم سکوت و پرسیدن برخی چیزها، مانع بروز امر ناخوشایند، برای انسان.....
- ۱۲۴-۸-۳-۲- سکوت، موجب شنیدن دقیق سخن و درک مفهوم آن.....
- ۱۲۴-۸-۳-۳- سکوت به هنگام شنیدن قرائت قرآن، زمینه ساز دستیابی به رحمت خداوند.....
- ۱۲۴-۸-۳-۴- سکوت از پرسش درباره بعضی معارف و مسائل، توصیه خداوند به مؤمنان.....
- ۱۲۴-۸-۳-۵- سکوت در برابر منکرات جامعه، از عوامل کفر و لعن می باشد (گروهی از بنی اسرائیل).....
- ۱۲۵-۸-۴- انواع سکوت در قرآن.....
- ۱۲۵-۸-۴-۱- سکوت به هنگام وحی.....
- ۱۲۵-۸-۴-۲- سکوت، درباره ذات خدا.....
- ۱۲۵-۸-۴-۳- سکوت در برابر عذاب.....
- ۱۲۵-۸-۴-۴- سکوت در برابر فساد.....
- ۱۲۷-۸-۵- سکوت در برابر قرآن.....
- ۱۲۷-۸-۵-۱- لزوم سکوت در برابر قرآن.....
- ۱۲۷-۸-۵-۲- سکوت کردن در برابر قرآن، زمینه ساز دستیابی به رحمت خداوند.....
- ۱۲۷-۸-۵-۳- سکوت جنیان، به هنگام شنیدن قرآن پیامبر (ص)، و دعوت جنیان به سکوت.....
- ۱۲۷-۸-۶- سکوت در برابر یاوه گویان.....
- ۱۲۷-۸-۶-۱- سکوت در برابر یاوه گویان، نمودی از بردباری ایمان آورندگان اهل کتاب.....
- ۱۲۷-۸-۷- سکوت در جهنم.....
- ۱۲۸-۸-۸- سکوت در قیامت.....

- ۱۲۸-۱-۸-۸-۴ سکوت انسانها و صاحبان شعور، نزد خداوند، در قیامت..... ۱۲۸
- ۱۲۸-۲-۸-۸-۴ سکوت فرشتگان در برابر خداوند، در قیامت..... ۱۲۸
- ۱۲۸-۳-۸-۸-۴ سکوت کافران در قیامت، با مهر شدن دهانشان از سوی خداوند..... ۱۲۸
- ۱۲۸-۴-۸-۸-۴ سکوت مکذبان، در روز قیامت..... ۱۲۸
- ۱۲۹-۹-۸-۴ سکوت در نماز جماعت..... ۱۲۹
- ۱۳۰-۹-۴ بخش نهم (آفات زبان)..... ۱۳۰
- ۱۳۰-۱-۹-۴ مقدمه..... ۱۳۰
- ۱۳۱-۲-۹-۴ مسخره کردن..... ۱۳۱
- ۱۳۲-۳-۹-۴ عیب جوئی و بدگویی کردن..... ۱۳۲
- ۱۳۲-۴-۹-۴ غیبت کردن..... ۱۳۲
- ۱۳۳-۵-۹-۴ گفتار باطل..... ۱۳۳
- ۱۳۳-۶-۹-۴ بی دلیل حرف زدن..... ۱۳۳
- ۱۳۴-۷-۹-۴ جدال و جر و بحث بدون پشتوانه علمی..... ۱۳۴
- ۱۳۴-۸-۹-۴ اظهار فقر..... ۱۳۴
- ۱۳۴-۹-۹-۴ افشاگری..... ۱۳۴
- ۱۳۴-۱۰-۹-۴ بد حرف زدن..... ۱۳۴
- ۱۳۴-۱۱-۹-۴ فخر فروشی..... ۱۳۴
- ۱۳۵-۱۲-۹-۴ بی احترامی به والدین..... ۱۳۵
- ۱۳۵-۱۳-۹-۴ امر به منکر و بدی ها..... ۱۳۵
- ۱۳۵-۱۴-۹-۴ بیان سخنان ناگهانی و بی اندیشه..... ۱۳۵
- ۱۳۵-۱۵-۹-۴ سخن چینی..... ۱۳۵
- ۱۳۶-۱۶-۹-۴ همراهی با باطل..... ۱۳۶
- ۱۳۶-۱۷-۹-۴ بدعت..... ۱۳۶
- ۱۳۶-۱۸-۹-۴ نفاق..... ۱۳۶
- ۱۳۶-۱۹-۹-۴ دروغگوئی..... ۱۳۶
- ۱۳۷-۲۰-۹-۴ فحش دادن..... ۱۳۷
- ۱۳۷-۲۱-۹-۴ طعنه زدن..... ۱۳۷
- ۱۳۷-۲۲-۹-۴ استفاده از القاب زشت..... ۱۳۷
- ۱۳۸-۲۳-۹-۴ سوگند دروغ..... ۱۳۸
- ۱۳۸-۲۴-۹-۴ شهادت دروغ..... ۱۳۸
- ۱۳۸-۲۵-۹-۴ کتمان شهادت..... ۱۳۸

- ۱۳۸-۹-۲۶- سخن گفتن از چیزی که به انسان مربوط نیست.....
- ۱۳۹-۹-۲۷- سخن زاید(زیاده گوئی).....
- ۱۳۹-۹-۲۸- فرورفتن در باطل.....
- ۱۴۰-۹-۲۹- سخن گفتن بلند و بی پروا.....
- ۱۴۰-۹-۳۰- لعن حیوان، جماد یا انسان.....
- ۱۴۰-۹-۳۱- غنا.....
- ۱۴۰-۹-۳۲- شوخی نکوهیده.....
- ۱۴۱-۹-۳۳- آشکار کردن راز.....
- ۱۴۱-۹-۳۴- وعده دروغ.....
- ۱۴۲-۹-۳۵- سخن گفتن دوزبانه.....
- ۱۴۲-۹-۳۶- مدح و ستایش نابجا و بی مورد.....
- ۱۴۲-۹-۳۷- استفاده از الفاظی که موجب گسترش شرک می شوند.....
- ۱۴۲-۹-۳۸- پرسش عوام از ذات خدا و پرسش از مطالب مشکل.....
- ۱۴۳-۹-۳۹- تهمت زدن.....
- ۱۴۳-۹-۴۰- قذف.....
- ۱۴۳-۹-۴۱- لعن و نفرین نابجا.....
- ۱۴۴-۹-۴۲- طعن و شماتت.....
- ۱۴۴-۹-۴۳- خودستایی.....
- ۱۴۴-۹-۴۴- نقل گناه و اظهار معصیت.....
- ۱۴۴-۹-۴۵- خصومت.....
- ۱۴۵-۹-۴۶- لُهو گوئی.....
- ۱۴۶- فصل ۵(جمع بندی و نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات).....
- ۱۴۷- ۱-۵- مقدمه.....
- ۱۴۸- ۲-۵- خلاصه تحقیق.....
- ۱۴۸- ۳-۵- خلاصه یافته ها.....
- ۱۴۹- ۴-۵- بحث و نتیجه گیری.....
- ۱۵۲- ۵-۵- پیشنهادهای تحقیق.....
- ۱۵۲- ۱-۵-۵- پیشنهادهای کاربردی.....
- ۱۵۳- ۲-۵-۵- پیشنهادهای پژوهشی.....
- ۱۵۴-۱۶۲- فهرست منابع.....
- ۱۶۳- چکیده انگلیسی.....

فصل اول

کلیات تحقیق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱-۱- مقدمه

قران بزرگترین نسخه نجات دهنده بشر از جمیع قیودی است که برپای و دست و قلب و عقل او پیچیده است و او را بسوی فنا و نیستی و بردگی و بندگی طاغوتیان می کشاند (مصطفوی خمینی، ۱۳۶۸: ۳۰). با مراجعه به این کتاب مقدس، می توان جمیع انحرافات فکری و اعتقادی و عملی مسلمین را که بوسیله بیگانگان مفسد و مغرض و حکام جور و یا جهل خود مسلمانها و یا هر عامل و موجب دیگر در طول تاریخ پدید آمده و می آید تشخیص داد و راه درست را باز شناخت؛ به عبارتی باید درمان جمیع دردها و اصلاح همه مفسد و وصول به همه سعادت هارا از قرآن خواست و همین است راهی که پیغمبر اکرم (ص) برای رهایی از گرفتاریها و سختیها نشان داده و فرموده است: إِذَا التَّبَسَّتْ عَلَيْكُمُ الْفِتْنُ، كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ فَعَلَيْكُمْ بِالْقُرْآنِ. (آنگاه که انواع بلا و شدت و سختی، مانند پاره های شب سیاه در هم آمیخت و شما را فرا گرفت به قران چنگ زنید و به آن پناه برید). (حرعاملی، ۱۴۱۴ق: ۱۷۱) سپس فرمود: قران راهنماست؛ به بهترین راه دلالت و هدایت می کند. خود قران نیز همین حقیقت را اعلام می کند:

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ. (اسراء، ۹).

یعنی به راستی این قران به راه و روش راست تر و استوارتر راهنمایی می کند.

پس راست ترین و درست ترین راه تزکیه نفس و تهذیب اخلاق و راه اصلاح فرد و جامعه، راه تأمین سعادت دنیا و آخرت را باید از قران آموخت. چون این سند جاودانگی اسلام، در آفاق فکر و اندیشه بشری می درخشد و مشعلی است که بر تارک دین بلند حضرت محمد (ص) همواره فروزان است و فروزان خواهد بود. این اعجاز جهانی و جاودانگی منشور الهی روشنی است که انوار آن، همسان و همانند نور خورشید، در همه اعصار و قرون و همیشه و تا جاودان، برای ادامه حیات و تأمین سعادت مردم، از هر طبقه، ضروری است. چون در آن شالوده و اساس آنچه برای هدایت مردمان لازم است آمده است. در این کتاب سراپا اعجاز، اصول اعتقادات و نیز روابط انسان و خدا و راههای استحکام این رابطه را با گفتاری به نرمی آبهای زلال جویباران زمزمه گر، و به استواری کوههای ایستاده و استوار، جذاب و شیوا و محکم، بیان می کند و راه و رسم و معاشرت را می آموزد و دارای اعجاز های علمی فراوانی است.

این کتاب مبین، در اوج فصاحت و بلاغت بی نظیر، در اسلوب و شیوه هم بی مانند است و این ممتاز و یگانه بودن، نتیجه ی ویژگی زبان و بیان و اسلوب قران است. آری قران دریای بیکرانه دانش و بینش است و جامعه ای که پیوند ناگسستنی با آن دارد همواره از لغزشها و انحرافات به دور خواهد ماند چون هرکس این کتاب عظیم را فرا روی خود قرار دهد رهنمای او بسوی بهشت است و حافظ و نگهدار آن خداست که می فرماید:

إِنَّا نَحْنُ نُزَكِّئُ الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ (حجر ۹)

یعنی به درستی که ما ذکر(قران) را نازل کردیم و هر آینه ما خود نگهدار آن خواهیم بود.

بدون تردید این معجزه دین اسلام، سنگ زیرین تفکر و اندیشه، مرجع مهم و سند کرامت و شرافت انسان هاست و به مثابه چشمه سار صاف و زلالی است که نیک سیرتان و آگاهان از معارف بیکران آن، دلهای تفتیده را سیراب می کنند و همانند مشعل فروزان و جاودانه ای است بر معبر تاریخ بشریت که در تاریخ زار هستی انسان در سده های دراز، انبوه انبوه انسان های سرگشته را به مقصد اعلی و مقصود والا رهنمون گشته است و این جاودانه فروزندی قران مجید در سوره ابراهیم چنین تبیین شده است:

«الر كِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ» (ابراهیم ۱).

«الف لام راء. کتابی است که آن را به سوی تو فرود آوردیم تا مردم را به اذن پروردگارشان از تاریکیها به سوی روشنایی بیرون آوری به سوی راه آن شکست ناپذیر ستوده».

ازطرفی خداوند متعال زبان و به عربی لسان را از نعمت های بزرگ و قابل توجه دانسته است. (بلد، ۸ و ۹). این عضو بدن کارکردهای بسیار دارد که از جمله آن ها کمک برای تشخیص مزه ها و چشیدن مواد، ترشح مواد و بزاق برای نرم کردن و هضم غذا، کمک به بلعیدن غذا و از همه مهم تر استفاده برای بیان و سخن گفتن است. خداوند در آیات بسیاری از زبان به عنوان عضوی برای گویش و تفهیم مقاصد و بیان منویات درونی سخن گفته است تا اهمیت زبان را برای انسان روشن سازد. (آل عمران ۷۸_ مائده ۷۸_ نحل ۶۲ و ۱۱۶_ مریم ۹۷ و ...). هر چند غیر از انسان ها، موجودات دیگر نیز دارای زبان و حتی گویش و نطق هستند (نمل، آیات ۱۶ و ۱۸ و ۱۹؛ جن، آیه ۱) ولی باید توجه داشت که نطق و گویش انسان از طریق زبان یک آیت و نشانه بزرگ از سوی خداوند است که قابل توجه و تشکر است. (الرحمن، آیات ۴ تا ۴، روم ۲۲)

اگر زبان نبود انسان قادر به گویش و بیان یافته ها و تجربیات خود و انتقال آن به دیگری نبود و تفهیم و تفهم نیز شدنی نبود. این عضو به انسان کمک می کند تا علوم و دانش های خود را به شکل گفتار و سخن بیان کند و در اختیار دیگران قرار دهد. از این روست که خداوند از تعلیم بیان به انسان به عنوان یک نعمت بزرگ سخن به میان آورده است. (الرحمن، آیات ۱ و ۴ و ۱۳)

زبان آینه گویای باطن و شخصیت و شاکله وجودی هر کسی است. از این روست که در قرآن اعمال به عنوان لفظ مطرح شده است. (ق، آیه ۱۸) در حقیقت گویش و گفتار انسان است که حقیقت وجودی و شخصیت هر فردی را آشکار می کند. امیرمومنان امام علی علیه السلام می فرماید:

ما أضمَرَ أَحَدًا شَيْئًا إِلَّا ظَهَرَ فِي فَلَتَاتِ لِسَانِهِ وَصَفَحَاتِ وَجْهِهِ. (هیچ کس چیزی را در دل پنهان نداشت، جز این که در لغزش های زبان و خطوط چهره او آشکار شد). (نهج البلاغه، حکمت ۲۶) پس بر هر انسانی لازم است که مراقب زبان خود باشد؛ زیرا زبان به سادگی آدمی را از حالی به حالی دیگر منتقل می کند. از این روست که بزرگی